

SAOBRAĆAJNO-TEHNIČKO VEŠTAČENJE, VEŠTAK I STRUČNI SAVETNIK KROZ NOVI ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU U REPUBLICI SRBIJI

Dragan Radosavljević¹

XI Simpozijum
"Analiza složenih saobraćajnih nezgoda
i prevare u osiguranju"

Rezime: R Srbija (članica Saveta EU i potpisnik međunarodnih konvencija i očekuje kandidaturu za EU, susrela se sa potrebom donošenja modernog zakonika o krivičnom postupku koji bi obezbedio veće učešće okrivljenog u postupku, raspravni postupak, isti položaj u predlaganju i izvođenju dokaza i poseban položaj oštećenog. Najveća izmena je to što je istraga predata Javnom tužiocu. Na gl. Pretresu je uvedeno raspravno načelo i izmene u žalbenom postupku, sve sa ciljem što veće zakonitosti presuda i većih garancija prava okrivljenog (uvođenje STRUČNOG SAVETNIKA). U takvoj poziciji uloga suda će biti arbitar ponuđenih dokaza.

Ovaj Zakonik o krivičnom postupku usvojen je na sednici Narodne skupštine 26.09.2011 godine, a stupio je na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku PC“, i primenjivaće se od 13.1. 2013 godine.

KLJUČNE REČI: ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU,
ISTRAGA, VEŠTAK, STRUČNI SAVETNIK.

¹ Adv. Dragan Radosavljević, Velika Plana, pandand@eunet.rs

1. UVODNE NAPOMENE

Opšti porast kriminaliteta koji se je odražavao kroz sudske postupke, novi oblici kriminalnih radnji (kao visoko tehnološki kriminalitet i dr), veliki procenat postupaka protiv učesnika saobraćajnih nezgoda (drugi po redosledu zastupljenosti u sudskim postupcima skoro jednu deceniju, sporo okončanje tih postupaka nametnuli su potrebu donošenja kako novog Krivičnog zakona tako i Zakonika o krivičnom postupku u Republici Srbiji.

Izmene u krivično procesnom zakonodavstvu Evropskih država koje su se događale jednu deceniju ranije nisu mogle mimoći ni Republiku Srbiju. Izmene su od 2001 godine vršene, s ove vremenske distance posmatrano, etapno u pokušaju traženja optimalnih rešenja, sa jedne strane i uz određeno zaziranje od radikalnih promena sa druge strane.

Izostanak radikalnom pristupu ranijem donošenju Zakonika o krivičnom postupku pravdan je nedovoljnoj obučenosti učesnika postupka koji bi mogli, kako je navođeno, ta u suštini dobra rešenja kompromitovati.

Ipak, Republika Srbija kao članica Saveta Evrope i potpisnik mnogobrojnih međunarodnih konvencija i koja očekuje kandidaturu za člana Evropske unije susrela se je sa potrebom donošenja modernog zakonika o krivičnom postupku koji bi obezbeđivao veće učešće okrivljenog u postupku, raspravni načina postupka, jednak položaj sa javnim tužiocem u pogledu predlaganja i izvođenja dokaza na glavnom pretresu, u određenoj meri i u ranijim fazama postupka, kao i poseban položaj oštećenog. Najveća izmena sastoji se u tome što je istraga predata u ruke Javnom tužiocu sa svim pravima ali i obavezama koje Javni tužilac ima a koje su uređene ovim zakonom.

Kao korektivni faktor u izvesnim situacijama u toj fazi pojavljuje se i sud, o čemu će kasnije slediti detaljnija objašnjenja pa primerima potrebe izvođenja saobraćajno-tehničkog veštačenja.

Na gl. Pretresu uvedeno je raspravno načelo a usledile su i značajne izmene u žalbenom postupku, odnosno postupku povodom ulaganja redovnih i vanrednih pravnih lekova a sve sa ciljem što veće zakonitosti presuda i većih garancija prava okrivljenog tokom čitavog postupka (uvođenje instituta STRUČNOG SAVETNIKA).

Ojačan je položaj okrivljenog ne samo mogućnošću angažovanja stručnog savetnika (koje pravo ima i oštećeni) već i davanjem većeg značaja pretpostavke nevinosti do punovažnosti presude, instituta libere in causa (u sumnji blaže po okrivljenog), a pogotovu što teret dokazivanja leži na Javnom tužiocu.

U takvoj poziciji snaga uloga suda svešće se na ulogu arbitra ponuđenih dokaza, za razliku od dosadašnjih rešenja gde je sud bio u obavezi da radi utvrđivanja materijalne istine najčešće po sopstvenoj inicijativi prikuplja dokaze.

Ovaj Zakonik o krivičnom postupku usvojen je na sednici Narodne skupštine 26.9.2011 godine, stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku PC“, a primenjivaće se od 13.1. 2013 godine, izuzev u postupcima za krivična dela organizovanog kriminala i ratnim zločinima koji se vode pred posebnim odeljenjem nadležnog suda, a čija primena je počela od 12.1.2012 godine.

2. VEŠTAČENJE

Po novom ZKP-u veštačenje kao dokazna radnja uređeno je odredbama tog zakona od člana 113 do člana 133.

U novom ZKP-u kao ni u starom saobraćajno-tehničko veštačenje nije predviđeno kao posebna dokazna radnja, što je i razumljivo jer zakonodavac i ne može predvideti sve situacije u kojima se treba obaviti veštačenje.

Međutim imajući u vidu broj nastalih saobraćajnih nezgoda, pogotovu broj smrtno stradalih u istim, kao i broj krivičnih sudskih predmeta koji se vodi povodom nastalih saobraćajnih nezgoda, a koji broj je na drugom mestu po strukturi predmeta u sudovima već više godina, te se može slobodno tvrditi da su saobraćajno-tehnička veštačenja najčešći oblik veštačenja koji se pojavljuje u krivičnim postupcima pa je u toliko njihov značaj veći.

2.1. Organ koji određuje veštačenje i razlozi veštačenja

Već u prvom članu navedeno je da će veštačenje odrediti organ postupka. Prema dosadašnjim rešenjima to je bio istražni sudija ili sudsko veće. Prema novom zakonu veštačenje određuje organ postupka, a pošto je istraga predata u ruke Javnom tužiocu, to je on taj organ koji svojom naredbom nalaže veštačenje.

U toj fazi postupka okrivljeni ima pravo da Javnom tužiocu predloži veštačenje a u slučaju da ovaj to odbije okrivljenom stoji na raspolaganju pravo žalbe sudiji za predistražni postupak koji o tome donosi definitivnu odluku.

Na taj način uočljivo je da se sud u toj situaciji pojavljuje kao korektivni faktor jer ima ovlašćenja i da promeni odluku Javnog tužioca.

U navedenom članu ostao je naznačen kao i u prethodnom zakoniku cilj veštačenja a to je utvrđivanje ili ocena neke činjenice za koju je potrebno stručno znanje, To samo po sebi znači da su u pitanju činjenice koje po svojoj specifičnosti ne omogućavaju sudu samostalno razjašnjenje istih, pa je potrebno lice koje sa takvim znanjem to može i da učini.

S druge strane postoji ograničenje nespojivosti uloge suda i veštaka, jer se polazi od pretpostavke da organ postupka ne poseduje specifična znanja koja bi određene činjenice samostalno mogao da utvrdi.

Značajna novina koja je vezana za razloge za veštačenje je ta što je predviđeno da se veštačenje ne može odrediti radi utvrđivanja i ocene pravnih pitanja o kojima se odlučuje u postupku. U jednom postupku takvih pitanja može biti mnogo a jedno od tih pitanja koja se često u toku veštačenja traži odgovor od veštaka je ia primer pitanje ocene predvidljivosti prepreke. Navedenom odredbom otklonjena je mogućnost da se veštacima postavljaju takva pitanja jer konačna ocena o tim činjenicama leži u kompetenciji suda

2.2. Određivanje veštaka

I u novom ZKP-u ostala je odredba da je veštak lice koje raspolaže potrebnim stručnim znanjem za utvrđivanje ili ocenu neke činjenice u postupku.

Ostala je odredba da će se za veštačenje, po pravilu odrediti jedan veštak, a ako je veštačenje složeno - dva ili više veštaka.

Takođe su bez izmena prošle odredbe o obaveznosti određivanja veštaka sa spiska stalnih sudskih veštaka osim u slučaju opasnosti od odlaganja, ili ako su stalni veštaci sprečeni ili ako to zahtevaju druge okolnosti.

Ostala je odredba veštačenja u okviru stručnih ustanova za veštačenje ili državnih organa, sa naznakom da će se takva veštačenja naročito ako su složenija, po pravilu poveriti takvoj ustanovi ili organu koji će potom odrediti jednog ili više stručnjaka za davanje nalaza i mišljenja.

Ono što se da primetiti je činjenica kome zakonodavac daje prioritet za obavljanje saobraćajno-tehničkog veštačenja, grupi veštaka pojedinaca ili ustanovi i državnom organu, za slučaj složenih saobraćajno-tehničkih veštačenja, jer u oba slučaja naznačen je termin „po pravilu“.

Svakako da je na organu postupka (Javnom tužiocu koji naredbom određuje veštaka) da se po tom pitanju za svaki konkretan slučaj odluči. Međutim novim ZKP-om predviđena je mogućnost da i okrivljeni se izjasni o tome koga predlaže da obavi veštačenje (kako ime veštaka tako i naziv ustanove).

Koga će organ postupka odrediti za obavljanje veštačenja, i pored iznetog predloga okrivljenog određuje sam organ postupka odnosno Javni tužilac. Kakva će biti buduća praksa po tom pitanju videće se kada ovaj zakon počne konkretno da se primenjuje, tako da je u ovom trenutku potpuno nezahvalno ulaziti u bilo kakve prognoze po tom pitanju, kao i po pitanju kvaliteta veštačenja od strane naredbom Javnog tužioca određenog veštaka pojedinca. Kao korektivni faktor za situacije u kojima veštak pojedinac ne može na kvalitetan način da odgovori zadatom veštačenju, okrivljenom je stavljeno na raspolaganje angažovanje stručnog savetnika iz te oblasti.

Kao novina u pogledu subjekta veštačenja pojavljuje se prvi put mogućnost određivanje za veštaka stranog državljanina, strane ustanove, ili organa druge države, za slučaj da za određenu vrstu veštačenja ne postoji određeni stručnjak, ustanova ili državni organ ili je to opravdano zbog posebne složenosti slučaja, prirode veštačenja ili drugih okolnosti. To bi se u praksi moglo odnositi na primer na razloge otkazivanja ABS-a i sl.

2.3. Dužnosti veštaka

Ostala je odredba iz ranije Zakonika da je veštak dužan da se odazove pozivu i da svoj nalaz i mišljenje u određenom roku kao i da se taj rok na zahtev veštaka može produžiti, kao i odredbe kojima se predviđaju sankcije za nepostupanje veštaka po datim obavezama.

2.4. Izuzeće veštaka

Ostala je odredba iz ranijeg zakonika i kada su u pitanju razlozi o izuzeću veštaka o dužnosti veštačenja, tako da se za veštaka ne može odrediti lice koje je isključeni ili je oslobođeno od dužnosti svedočenja kao i lice koje je zaposleno kod oštećenog ili okrivljenog ili je, zajedno sa njima ili nekim od njih zaposleno kod drugog poslodavca, kao ni lice koje je ispitano kao svedok.

O žalbi protiv rešenja kojim se odbija zahtev za izuzeće veštaka odlučuje sudija za prethodni postupak ili veće. Uložena žalba odlaže izvršenje veštačenja ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

2.5. Određivanje veštačenja

Veštaka određuje organ postupka po službenoj dužnosti ili na predlog stranke i branioca. Već je ranije napomenuto da zbog uvođenja tužilačke istrage Javni tužilac je taj koji određuje veštačenje.

Veštačenje se određuje pisanom naredbom kao što je i po prethodnom Zakoniku bio slučaj, ali ako postoji opasnost od odlaganja veštačenje se, može i usmeno odrediti uz obavezu sastavljanja službene beleške.

U praksi će se najverovatnije koristiti da se veštačenje određuje pisanom naredbom obzirom na prirodu saobraćajno-tehničkog veštačenja kome prethode dokazne radnje kao što su uviđaj saobraćajne nezgode, saslušanje okrivljenog, saslušanje svedoka, veštačenja pribavljanje medicinske dokumentacije i sl., ovo sa razloga što će se saobraćajno-tehničko veštačenje uspešno obaviti samo sa prethodnim podacima koje bi druge dokazne radnje obezbedile. Tako na primer kao mogući uslov za obavljanje saobraćajno-tehničkog veštačenja je uviđaj saobraćajne nezgode na kome bi se registrovali tragovi učesnika nezgode, oštećenja na vozilima, krajnje pozicije vozila ili pešaka, a sve to potkrepljeno kvalitetnom foto dokumentacijom i skicom lica mesta.

Tačno je to da je novim ZKP-om OJT-u stavljeno diskreciono pravo da određuje kada će koju radnju izvesti, ali je sasvim izvesno da za slučaj postojanja svedoka očevidaca nezgode, isti će biti pre saslušani od izvođenog veštačenja,

Ovo sa razloga što bi ti svedoci za na primer slučaj sudara vozila i pešaka mogli eventualno da se izjasne o poziciji kretanja pešaka, tempu njegovog kretanja, eventualnom mestu sudara i krajnjem položaju pešaka prilikom odbačaja do konačnog zaustavljanja. Bez tih podataka veštaci saobraćajno-tehničke struke teško da bi mogli da provedu kvalitetnu vremensko-prostornu analizu saobraćajne nezgode, uzorcima nastanka i mogućnosti sprečavanja takve saobraćajne nezgode.

Pribavljena medicinska dokumentacija omogućavala bi veštaku saobraćajno-tehničke struke da se izjasni o na primer o položaju pešaka prilikom kontakta a prema položaju hematoma i pravca zalamanja kostiju dok bi foto dokumentacija vozila, sa opisom rasporeda i pozicijom oštećenja vozila i krajnji položaj tela pešaka mogli da pomognu veštaku da uspešno odredi pravac i smer kretanja pešaka eventualnu njegovu brzinu kretanja u određenom smislu i brzinu kretanja vozila i sl. Težina povreda iz prethodno pribavljenog obdukcionog zapisa takođe bi veštaku mogla da pomogne pri određivanju brzine vozila (da li je došlo do rascepa unutrašnjih organa i sl).

Pribavljanjem nalaza od strane veštaka neuropsihijatra o eventualnoj alkoholisanosti učesnika nezgode sa naznakom u kolikoj meri je prisustvo alkohola je remetilo vozačke funkcije (npr zakašnjenje u reagovanju pri kočenju) omogućilo bi veštaku da u procesu veštačenja preciznije, pravilnije i potpunije odredi poziciju sa koje je vozač reagovao na prepreku.

Iz napred izloženog jasno je da ispitivanje uzroka nastanka i mogućnosti sprečavanja saobraćajne nezgode zahteva primenu interdisciplinarnih metoda i postupaka, a uspešno saobraćajno-tehničko veštačenje moguće je obaviti ako se prethodno pribave svi dokazi, što praktično znači da bi saobraćajno tehničko veštačenje u nizu dokaznih radnji bilo zadnja dokazna radnja koju bi trebalo provesti.

Moguća je situacija da OJT ne naloži u istražnom postupku saobraćajno-tehničko veštačenje. U takvoj situaciji kao što je napred napomenuto saobraćajno tehničko veštačenje može predložiti stranka ili branilac, u kom slučaju OJT može iste pozvati da predloži lice

odnosno stručno lice ili državni organ kome treba poveriti veštačenje kao i da postavi pitanja na koja veštak treba da odgovori. OJT može i da odbije predlog okrivljenog ili njegovog branioca za određivanje veštačenja u kom slučaju istima stoji na raspolaganje žalba o kojoj odlučuje sudija za prethodni postupak u roku od četrdeset osam časova, U slučaju da se odobri veštačenje po predlogu okrivljenog i njegovog branioca troškove veštačenja snosiće imenovani a organ postupka može zahtevati da se u tu svrhu unapred položi novčani iznos. Isti je slučaj i sa oštećenim kao tužiocem i privatnim tužiocem.

Ako veštačenje određuje sud, naredba se dostavlja i strankama a naglašavanje ove odredbe može značiti da ako neki drugi organ postupka odredi veštačenje da izostaje dostava naredba strankama.

2.6. Naredba o veštačenju

Prvi put u krivično procesnoj regulativi ovim Zakonikom određena je sadržina naredbe o veštačenju. Naredba o veštačenju sadrži

1. Naziv organa koji je odredio veštačenje
2. Ime i prezime lica koje je određeno za veštaka, odn naziv stručne ustanove ili državnog organa kojem je povereno veštačenje

Uvođenjem instituta stručnog savetnika biće u mnogome olakšan posao braniocu i punomoćniku oštećenog, jer će oni u toku postupka imati stručno lice koje će blagovremeno moći da uoči eventualne probleme u veštačenju i na to ukazati organu koji vodi postupak.

2.7. Pojam, uloga i mesto stručnog savetnika i razlika u ovlašćenjima stručnog lica i veštaka

Zakonodavac je definisao pojam stručnog savetnika kao lice koje raspolaže stručnim znanjem u oblasti u kojoj je određeno veštačenje.

Za razliku od ovakvog pojma stručnog savetnika zakonodavac navodi da je veštak lice koje raspolaže potrebnom stručnim znanjem za utvrđivanje ili ocenu neke činjenice u postupku.

Već na prvi pogled može se uočiti jasna razlika u položaju i u ulozi stručnog savetnika i veštaka. Ta razlika sastoji se u tome što je zadatak veštaka utvrđivanje ili ocena neke činjenice u postupku dok se za stručnog savetnika to ne navodi. To opredeljuje drugačiji položaj i ulogu veštaka od stručnog savetnika koji se sastoji u tome što je zadatak veštaka utvrđivanje ili ocena neke činjenice u postupku a što dalje znači da veštačenje predstavlja dokazno sredstvo na kome se može zasnovati presuda a što nije slučaj sa iznetim stavom stručnog savetnika.

Osim navedene razlike uočljiva je i istovetnost između veštaka i stručnog savetnika jer zakonodavac za oboje predviđa da oni moraju raspolagati stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje.

3. označenje predmeta veštačenja
4. pitanja na koja treba odgovoriti
5. obaveza da izuzete i obezbeđene uzorke, tragove i sumnjive materije preda organu postupaka

6. rok za podnošenje nalaza i mišljenja
7. obavezu da nalaz i mišljenje dostavi u dovoljno broju za sud i stranke
8. upozorenje da činjenice koje je saznao prilikom veštačenja predstavljaju tajnu
9. upozorenje na posledice lažnog davanja nalaza i mišljenja.

Ako stranka ima stručnog savetnika u naredbi se naznačuje njegovo ime i adresa.

Od navedenih pitanja kao posebno značajno treba naznačiti deo naredbe koja sadrži deo koji se tiče pitanja na koje veštak treba odgovoriti.

Kada je u pitanju saobraćajno-tehničko veštačenje organ postupka može se susresti sa problemom označavanja pravih i najvažnijih pitanja na koja treba veštak odgovoriti. Označavanje najznačajnijih pitanja kojim organ postupka zahteva odgovor od veštaka podrazumeva ne samo običnu logiku organa postupka već i dublje poznavanje problema saobraćajno-tehničkog veštačenja, metoda i postupaka koji se u okviru njega primenjuju. Organ postupka u tom smislu može u te potrebe angažovati stručnog savetnika koji će mu, po potrebi, razjasniti moguću problematiku i uputiti ga na prava pitanja čije odgovore očekuje od veštaka.

Radi sticanja tih dodatnih saznanja organa koji provodi postupak predviđeno je stručno usavršavanje u okviru najavljene Pravosudne akademije. Kako će se provoditi navedeno usavršavanje i kakvi će rezultati iz toga proizaći, u ovom trenutku je teško prognozirati, ali je očigledna činjenica da će se tom prilikom steći veća saznanja u ovoj oblasti, što će moći više da garantuje pravilan odabir pitanja na koja veštak treba da odgovori,

Isti je slučaj i sa odbranom, gde je rešenje pronađeno u formiranju advokatske akademije i specijalizacije advokata za pojedine oblasti krivičnog prava, što neizostavno ne isključuje i specijalizaciju advokata koje se tiču nastanka i odgovornosti učesnika saobraćajnih nezgoda. I ovde je ovaj problem pokušao da bude „premošćen“ mogućnošću okrivljenog da angažuje stručnog savetnika. Međutim takvo rešenje moglo bi dati samo delimične rezultate ukoliko branilac ne bi bio upućen u istu problematiku iako u dovoljnoj meri ne bi mogao da shvati značaj pitanja na kojima bi insistirao stručni savetnik. Zato bi prava uspešna kombinacija bila usavršavanje advokata iz one oblasti za koje je angažovan stručni savetnik.

U novom ZKP-u ostale su obaveze veštaka da položi zakletvu, da upozorenje veštaka da davanje lažnog nalaza i mišljenja predstavlja krivično delo, da je dužan da dâ tačan **nalaz** i da svoje **mišljenje** iznese nepristrasno i u skladu sa pravilima nauke ili veštine. Ova zakonska odredba, koja je postojala i od ranije određuje da veštačenje treba sadržati kako **nalaz** tako i **mišljenje**.

U nekim zemljama Zapadne Evrope od veštaka se traži samo nalaz, dok je mišljenje prepušteno sudu. Postojeće rešenje u ovom Zakoniku da se od veštaka saobraćajno-tehničke struke zahteva i nalaz i mišljenje opravdano je u ovom trenutku, sa razloga što učesnici postupka još uvek nisu u dovoljnoj meri edukovani da bi na osnovu samo nalaza izvlačili pravilne i pouzdane zaključke. Mišljenje veštaka u ovom trenutku je neophodno jer ono može biti mogući putokaz u smeru razmišljanja ovlašćenog organa o mogućim uzrocima nastanka saobraćajne nezgode i sprečavanje iste, odnosno drugim rečima šta analiza nezgode naznačena u nalazu u suštini pokazuje.

Od ostalih prava veštaka koji su od važnosti za davanje nalaza i mišljenja treba pomenuti odredbu da se veštaku daje mogućnost da prisustvuje uviđaju, rekonstrukciji ili preduzimanju druge dokazne radnje predloži da se razjasne druge okolnosti ili da se licu koje daje izjavu postave određena pitanja. Pravo veštaka na postavljanje pitanja okrivljenom i svedocima figurira kroz ceo krivični postupak, s tim što je u određenim fazama postupka

(glavni pretres) određeno da veštak van sudnice čeka svoje saslušanje ukoliko sud ne nađe da bi njegovo prisustvo ispitivanju okrivljenog i svedoka bilo nužno.

Kada je u pitanju veštačenje u stručnoj ustanovi ili državnom organu odredbe prethodnog zakonika nisu pretrpele izmene pa su kao ne promenjene sadržane i u ovom zakoniku.

Isti je slučaj i sa odredbom koja se tiče nalaza i mišljenja veštaka s tim što zbog važnosti treba još jednom naglasiti da nakon završenog veštačenja, organ postupka obaveštava stanke koje nisu prisustvovala veštačenju da zapisnik o veštačenju ili pisani nalaz i mišljenje mogu razgledati i kopirati i određuje rok u kojem mogu da iznesu svoje primedbe. Ova odredba jasno ukazuje da se na nalaz i mišljenje veštaka mogu izneti primedbe a sadržina primedbi stvar je svakog konkretnog slučaja. Opravdanost primedbi moguće je još više razjasniti učešćem stručnog savetnika koga bi angažovao okrivljeni a koji bi takođe imao pravo da na nalaz i mišljenje veštaka uloži primedbe, o čemu će više biti reči prilikom analize položaja, prava i obaveza i odgovornosti stručnog savetnika.

2.8. Nedostaci u nalazu i mišljenju veštaka

Nakon analize sadržine veštačenja veštačenje se može ponoviti ili po službenoj dužnosti organa postupka ili na predlog stranaka ukoliko postoje nedostaci ili u nalazu ili u mišljenju veštaka i to pod sledećim uslovima

1. Ako je nalaz nejasan, nepotpun, pogrešan, u protivrečnosti sam sa sobom ili sa okolnostima o kojima je veštačeno ili ukoliko se pojavi sumnja u njegovu istinitost
2. Ako je mišljenje nejasno ili protivrečno.

Ako se nedostaci koji su napred navedeni ne mogu otkloniti ponovnim ispitivanjem veštaka ili dopunskim veštačenjem, organ postupka će odrediti drugog veštaka koji će obaviti novo veštačenje.

Navedeni nedostaci u nalazu i mišljenju u toku tužilačke istrage utvrđuju se klasičnim ispitivanjem veštaka dok na glavnom pretresu nakon osnovnog ispitivanja može uslediti i unakrsno ispitivanje. Specifičnost unakrsnog ispitivanja leži u tome što se veštaku mogu postavljati pitanja koja su usmerena i na njegovu diskvalifikaciju kao veštaka (kao npr. Koje je struke veštak saobraćajne ili mašinske, da li je na fakultetu polagao ispit iz bezbednosti saobraćaja, da li je obavio u svojoj praksi neko slično veštačenje i sl), a što nije dozvoljeno prilikom osnovnog ispitivanja veštaka.

2.9. Stručni savetnik

Uvođenje instituta stručnog savetnika kako branioca tako i oštećenog kao tužioca je velika novina u novom krivično-procesnom zakonodavstvu. Ono ima za cilj da pomogne okrivljenom ili oštećenom kao tužiocu da lakše razume nalaz i mišljenje veštaka, da u vezi njih postavi adekvatna i odlučna pitanja, da stavlja prigovore na nalaz i mišljenje veštaka ukoliko su ista manjkava i da ih u određenim situacijama potpuno ospori kao netačna i ne zasnovana na pravilima nauke i struke.

Do uvođenja ovog novog instituta, a u situaciji nepostojanja verifikovane specijalizacije advokata, advokati koji su postupali po predmetima saobraćajnih nezgoda a posebno onih složenih sa teškim posledicama bili su prinuđeni ili da se samoinicijativno dodatno edukuju ili da postupaju u predmetima na klasičan način po principu "ja sam advokat i stručnjak sam za sve".

Navedeni problem potreba specijalizacije učesnika postupka zvanično je istaknut još 1996 godine povodom čega su doneti i zvanični zaključci na četvrtom simpozijumu u Aranđelovcu pod pokroviteljstvom Ministarstva pravde CPJ.

Uočen problem je konačno rešen, što se advokature tiče novim zakonom o advokaturi donetog krajem 2011 godine u kojem se izričito navodi potreba specijalizacije advokata u kom cilju je predviđeno formiranje advokatske akademije.

Za čitavo to vreme, u interegnumu advokati koji su prevashodno počeli da se bave saobraćajnim nezgodama bili su prinuđeni da dodatnom edukacijom uđu u problematiku raznih dodatnih nauka u cilju što uspešnijeg postupanja pred sudom, pa su tako bili morali da samostalno sastavljaju primedbe i pitanja veštacima u vezi provedenog veštačenja o uzrocima, toku i eventualnih mogućnosti sprečavanja saobraćajnih nezgoda,

Radi jasnijeg oslikavanja takvog stanja biće prikazane dve situacije u kojima je veštinom branioca putem pitanja i primedbi došlo ili do promene nalaza ili do ukidanja prvostepene presude.

Slika br 1

U vezi fotografije na kojoj su prikazana oštećenja vozila bilo je sporno to da li je pešak pretrčavao kolovoz sa desne na levu stranu puta kako su tvrdili svedoci i okrivljeni ili je nalet vozila na pešaka usledio u sustizanju.

Na osnovu navedene fotografije i pravca prostiranja oštećenja na vozilu veštak je posle detaljnog ispitivanja veštaka od strane branioca korigovao svoj nalaz i našao da pošto se oštećenja na vozilu kreću ukoso, da je pešak bio u pretrčavanju pogotovu imajući u vidu krajnji položaj pešaka nakon sudara (pešak je odbačen dva metra u levo od vozila),

Veštak je takođe na osnovu visine oštećenja našao da je pešak kontaktirao po visini donju trećinu vetrobranskog stakla, udarom glave, pa je na osnovu toga korigovao i brzinu vozila u momentu sudara sa prethodnih 68, na brzinu od najviše 50 km/č.

U drugom slučaju prilikom naleta vozila na biciklistu koji se polukružno okretao iza vozila parkiranog na suprotnoj strani kolovoza ostalo je kao otvoreno pitanje kada je vozač mo-

gao da uoči biciklistu male visine (dete koje je vozilo ispod rama), što nije bilo moguće utvrditi bez rekonstrukcije. Vozač je oglašen krivim jer je sud našao da je sa veće daljine biciklista bio uočljiv.

Branilac je samoinicijativno izvršio rekonstrukciju radi provere te činjenice i došao do sa svim drugačijih podataka koji su uz žalbu dostavljeni drugostepenom sudu koji je žalbu branioca uvažio i naložio prvostepenom sudu traženu rekonstrukciju. Tabelarni prikaz tih podataka se prikazuje.

Šematski prikaz udaljenosti vozila optuženog do mesta sudara i udaljenost bicikliste od zadnjeg dela zaustavljenog automobila, za vreme od "0 do 9,8" sekundi

Pozicije učesnika su dobijeni na osnovu sudski utvrđenih brzina kretanja vozila optuženog od 103 km/h i bicikliste od 6 km/h)

Vreme do sudara u sekundama	Udaljenost vozila opt. do mesta sudara	Udaljenost bicikliste od zadnjeg dela parkiranog vozila	Udaljenost bicikliste od zadnjeg dela parkiranog vozila	Šta je sudska rekonstrukcija pokazala (da li je biciklista vidljiv)	Rezultati ispitivanja koji bi se dobili (da li je biciklista vidljiv)
0 s	na sudaru	na sudaru	neporno je	Neporno je	Neporno je
1,8 s	49 m	skretanje bicikla	Da	Da	Da
2,8 s	77 m	1,6 m	Da	Ne	Ne
3,8 s	106 m	3,2 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
4,8 s	134 m	4,9 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
5,8 s	163 m	6,6 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
6,8 s	192 m	8,3 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
7,8 s	220 m	9,9 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
8,8 s	249 m	11,6 m	Ne	Nije ispitivano	Ne
9,8 s	278 m	13,0 m	Ne	Nije ispitivano	Ne

ADVOKAT RADOSAVLJEVIĆ DRAGAN

Sudska rekonstrukcija je pokazala da biciklista nije vidljiv neposredno pre skretanja.

Rekonstrukcija nije vršena na proveru mogućnosti uočavanja bicikliste ispred te situacije, jer učesnici nisu dovođeni u odgovarajuće položaje.

Druga zajednička crta veštaka i stručnog savetnika je ta što pored veštaka, na glavnom pretresu, i stručni savetnik ima pravo da bude ispitan o predmetu veštačenja.

Sledeća zajednička crta veštaka i stručnog savetnika je ta što i stručni savetnik ima pravo da pregleda spise i predmet veštačenja, u toku veštačenja.

Osim toga, uočljivo je da i veštak i stručni savetnik pre ispitivanja polažu zakletvu koja u suštini glasi istovetno s tim što se za veštaka navodi da će veštačiti u skladu sa pravilima nauke i veštine, savesno, nepristrasno i po svom najboljem znanju, i da će tačno i potpuno izneti svoj nalaz i mišljenje dok se stručni savetnik zaklinje u svoj ISKAZ koji će biti u skladu sa pravilima nauke ili veštine, savesno. Nepristrasno i po svom najboljem znanju. Tu je uočljiva i razlika jer se veštak zaklinje da će tačno i potpuno izneti svoj nalaz i mišljenje, koji deo je izostavljen kod stručnog savetnika, što je i razumljivo jer kao što je napred navedeno veštačenje i iskaz veštaka imaju ulogu dokaznog sredstva, koju ulogu sadržina izveštaja stručnog savetnika nema, pa se na osnovu njegovog iskaza ne može zasnovati sudska presuda.

Postavlja se pitanje zbog čega je uveden institut stručnog savetnika. Odgovor na to pitanje je dosta jasan jer stručni savetnik kao lice koje raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje ima pravo da daje i primedbe na nalaz i mišljenje veštaka i da bude ispitan o predmetu veštačenja, tako da kao stručno lice može da uoči eventualne nepravilnosti kako u toku samog veštačenja tako i u njegovom konačnom ishodu i da pa to ukaže organu koji sprovodi postupak.

Postavlja se pitanje kada stranka može angažovati stručnog savetnika. Odgovor na to pitanje glasi da je to trenutak kada organ postupka odredi veštačenje.

Sledeće pitanje je pitanje koga stranka može angažovati kao stručnog savetnika. Zakonodavac u pogledu toga nije restriktivan i dozvoljava da to lice bude lice koje slobodno izabere okrivljeni a raspolaže stručnim znanjem iz oblasti u kojoj je određeno veštačenje.

Ukoliko su veštačenja određena iz raznih oblasti okrivljeni može iz svake oblasti izabrati stručnog savetnika,

Prava stručnog savetnika su dosta široka jer on ima pravo da bude obavešten o danu, času i mestu veštačenja i da prisustvuje veštačenju kojem imaju pravo da prisustvuju okrivljeni i branilac uz sva ostala prava koje su napred navedena.

Stručni savetnik da bi učestvovao u postupku mora punomoćjem da bude angažovan od strane okrivljenog i on je dužan da to punomoćje bez odlaganja podnese organu postupka.

Osim toga **obaveza** stručnog savetnika je da stranci pruži pomoć, stručno, savesno i blagovremeno, da ne zloupotrebljava svoja prava i da ne odugovlači postupak.

U vezi sa svim gore navedenim po pitanju prava i obaveza stručnog savetnika postavljaju se dva pitanja

1. Može li stručni savetnik sa okrivljenim obavljati razgovor?
2. Mogu li se veštak i stručni savetnik usaglašavati?

Po prvom pitanju logičan odgovor bi bio da stručni savetnik može obavljati razgovor sa okrivljenim jer ga okrivljeni svojim punomoćjem i angažuje da učestvuje u postupku. Drugi razlog je taj što stručni savetnik od okrivljenog može dobiti neke važne informacije i uputiti ga na to da te informacije u vezi kritičnog događaja neizostavno iznese u toku postupka. Međutim razgovor stručnog savetnika i okrivljenog svakako ne bi smeo da se sastoji u tome da okrivljeni navodi stručnog savetnika na davanje lažnog iskaza prilikom njegovog saslušanja, posebno zbog toga što stručni savetnik svoj iskaz daje pod zakletvom. To je ujedno opasnost i za samog okrivljenog da se i sam izloži krivičnom progonu zbog navođenja stručnog savetnika na davanje lažnog iskaza.

Po drugom pitanju odgovor je jasan, tj. da se stručni saradnik i veštak ne mogu usaglašavati. U prilog tome stoji činjenica da se usaglašavanje može vršiti samo među veštacima, kao i činjenica da na glavnom pretresu nije dopušteno dogovaranje veštaka i stručnog savetnika. Stručni savetnik će boraviti van sudnice ako sud drugačije ne odredi i Sud će se starati o preduzimanju mera kako bi se sprečilo dogovaranje veštaka i stručnog savetnika.

Kao sledeće važno pitanje je pitanje i iz čijih sredstava se **finansira** angažovanje stručnog savetnika. Stručni savetnik se angažuje o trošku lica koje ga predlaže. Međutim postoje slučajevi kada se stručni savetnik finansira iz budžetskih sredstava suda bilo da zahtev za postavljanje stručnog savetnika podnose kako okrivljeni tako i oštećeni kao tužilac.

Oštećenom kao tužiocu može se postaviti stručni savetnik kada se krivični postupak vodi za krivično delo za koje se kazna zatvora može izreći u trajanju preko pet godina i ako prema svom imovnom stanju ne može da finansira angažovanje stručnog savetnika.

Okrivljeni ima pravo da podnese organu postupka zahtev za postavljanje stručnog savetnika ukoliko se krivični postupak vodi za krivično delo za koje mu se može izreći kazna preko tri godine ili ako to nalažu razlozi pravičnosti i ako okrivljeni prema svom imovinskom stanju ne može da angažuje stručnog savetnika.

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Uvođenjem instituta stručnog savetnika uz specijalizaciju advokata predviđenom novim Zakonom o advokaturi i specijalizacijom organa postupka, uz formiranje Advokatske akademije i Pravosudne akademije nedvosmisleno nagoveštava da će se nadoknaditi nedostatak potrebnih znanja i veština. Za očekivati je da će gore navedeno pratiti i odgovarajuće inovacije i tendencije i u stručnoj literaturi i u programima pravnih fakulteta i pravosudnih ispita.

Ovaj rad predstavlja samo mali doprinos u pokušaju objašnjenja napred navedenih inovacija.

LITERATURA

- [1] Zakonik o krivičnom postupku iz 2011 godine
- [2] Beljanski S., Ilić P. G., Majić M., Predgovor ZKP-u iz 2011 godine
- [3] Zakon o advokaturi iz 2011 godine
- [4] Vujanić M. i dr, Saobraćajno-tehničko veštačenje, Beograd, Prirucnik, 2001, predgovor
- [5] Zaključci sa IV Naučno-tehničkog skupa o veštačenju saobraćajnih nezgoda na putevima, Aranđelovac 1996
- [6] Vodinić V., Saobraćajna kriminalistika, Beograd
- [7] Dragač R., Saobraćajni Fakultet u Beogradu, Beograd, 1984, Doktorska disertacija
- [8] Vujanić M., Modeliranje kinetičkih analiza saobraćajnih nezgoda, Fakultet Prometnih Znanosti u Zagrebu, Zagreb, 1985., Doktorska disertacija
- [9] Radosavljević D., Usporedni prikaz značaja, sadržine, mesta i uloge saobraćajnog veštačenja kod nas i u svetu, IV naučno-stručni skup o veštačenju saobraćajnih nezgoda na putevima, Aranđelovac, 1996,